

เนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 : ประชาธิปไตยแบบประชาธิปไตย

รศ.พรนิตี เศรษฐบุตร *

ก. ประชาธิปไตยตัวแทนคือรูปแบบเดิม

ระบบการเมืองไทยเป็นระบบรัฐสภา มาตั้งแต่ พ.ศ. 2475 คือหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง และระบบรัฐสภาที่ว่าเป็นระบบรัฐสภาที่เราเอาแบบอย่างมาจากยุโรปที่ถือว่าเป็นประชาธิปไตยตัวแทน (Representative Democracy) ประชาชนเลือกผู้แทนราษฎรไปทำหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เคยมีผู้กำหนดลักษณะที่สำคัญอย่างน้อยที่สุด 3 ประการของประชาธิปไตยตัวแทนว่า¹

1. การควบคุมความจริง ๆ ยังพอจะเป็นของประชาชน
2. ขอบเขตของการมีตัวแทนประชาชนนั้นเป็นไปอย่างกว้างขวางทั่วไป ประชาชนโดยทั่วไปต้องได้มีสิทธิที่จะมีตัวแทน สิทธิในการเลือกตั้งจะไม่เป็นของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือมีเงื่อนไขกีดกันมาก
3. สิทธิพื้นฐานของประชาชนต้องได้รับการประกัน เช่น สิทธิในการพูด การเขียน การนับถือศาสนา และสิทธิที่เท่าเทียมกันในศาล เป็นอาทิ

การปกครองประเทศที่ผ่านมานั้น ยามที่มีการปกครองไม่เป็นเผด็จการเสียทั้งหมด ผู้ปกครองได้ยึดถือเอาแนวทางประชาธิปไตยตัวแทนและยกเอาอำนาจของรัฐสภาให้สำคัญสุดยอดเป็นหลัก และมีลักษณะไปตามลักษณะในข้อที่ 2 คือขอบเขตการมีตัวแทนนั้นเปิดเป็นการทั่วไป พยายามมีข้อจำกัดให้น้อยที่สุด และข้อที่ 3 ในเรื่องสิทธิพื้นฐาน

* อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสมาชิกวุฒิสภา

¹ ดู George B. De Huszar กับ Thomas H. Stevenson, *Political Science*. (Ames, Iowa: Littlefield, Adams & Co., 1995), หน้า 65

ที่เกี่ยวกับขอบเขตการมีตัวตนนั้นหากศึกษาจากกรอบในรัฐธรรมนูญฉบับถาวรฉบับแรกๆที่เรียกว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม ฉบับ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 นั้น ได้พยายามเปิดให้ประชาชนทั่วไปมีสิทธิในการลงสมัครรับเลือกตั้งและเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง แม้แต่สตรีไทยเองก็ได้รับสิทธิทั้งในการออกเสียงและในการเป็นผู้สมัครมาตั้งแต่การเลือกตั้งครั้งแรก จะมีข้อจำกัดที่น่าสังเกตสำหรับพระบรมวงศานุวงศ์อยู่อย่างหนึ่งก็คือ การไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ดังที่ระบุไว้ในมาตรา 11 ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ว่า

“พระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไปโดยกำเนิดหรือโดยแต่งตั้งก็ตาม ย่อมดำรงอยู่ในฐานะเหนือการเมือง”²

ต่อมาที่จะมีกีดกันอยู่บ้างจนเป็นปัญหาฟ้องร้องตีความกันในบางครั้งก็เป็นเรื่องกีดกันบุตรของคนต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทย โดยกำหนดคุณสมบัติเพิ่มเติมเป็นเงื่อนไขในการที่จะมีสิทธิเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

แต่สำหรับสิทธิขั้นพื้นฐานแล้ว รัฐธรรมนูญไทยตั้งแต่ฉบับถาวรฉบับแรกก็ระบุไว้ชัดเจน เช่นในวรรคสองของ มาตรา 1 ของรัฐธรรมนูญฉบับ 10 ธันวาคม พ.ศ.2475 ที่ว่า

“ประชาชนชาวสยามไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน”

ทั้งในหมวดที่ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของชนชาวสยาม ก็ยังระบุไว้ชัดเจนใน 2 มาตรา คือมาตรา 12 และมาตรา 14 ดังนี้³ มาตรา 12 “ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย ฐานันดรศักดิ์โดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี หรือโดยประการอื่นใดก็ดี ไม่กระทำให้เกิดเอกสิทธิ์อย่างใดเลย”

เมื่อระบุถึงความเสมอภาคตามกฎหมายแล้ว ก็ได้กล่าวถึงเสรีภาพในการพูดการเขียนไว้ต่อไป ดังนี้

² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475-2502 เล่ม 1. (เอกสารของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ไม่บอกปีที่พิมพ์)หน้า 23.

³ เพิ่งอ้าง หน้า 24

“มาตรา 14 ภายในบังคับแห่งกฎหมายบุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถานทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุมโดยเปิดเผย การตั้งสมาคม การอาชีพ”

การต่อสู้เรียกร้อง ต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยที่ผ่านมามีระยะเวลา 60 ปีนั้น จึงเห็นได้ชัดว่ามีจุดเน้นอยู่ที่การมีรัฐธรรมนูญและมีการเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรมเท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะประสบการณ์ในเรื่องการปกครองในอดีตนั้นเน้นอยู่ที่ 2 เรื่องนี้

สำหรับการมีรัฐธรรมนูญนั้นถือว่าสำคัญ ก็เพราะการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยจากระบบเดิมคือสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตยเป็นไปอย่างฉับพลันโดยการยึดอำนาจของคณะราษฎรผู้เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 การมีกติกาหรือแม่บทกฎหมายอันว่าถึงรูปแบบการปกครองโครงสร้างของอำนาจ ตลอดจนสิทธิและหน้าที่ของประชาชนนั้นจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นจะต้องเป็นเอกสารลายลักษณ์อักษร เพราะไม่ได้มีกฎหมายและประเพณีปฏิบัติที่ค่อย ๆ พัฒนาแต่เดิมให้อ้างอิง

ส่วนการเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรมก็เป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง อำนาจในการปกครองได้ถูกอ้างอยู่ที่รัฐสภามาตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองได้สำเร็จใหม่ ๆ โดยระบุว่า “สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจดูแลควบคุมกิจการของประเทศและมีอำนาจประชุมถอดถอนกรรมการราษฎรหรือพนักงานรัฐบาลผู้หนึ่งผู้ใดก็ได้”⁴ หลังจากมีธรรมนูญการปกครองแผ่นดินฉบับนี้แล้ว เมืองไทยได้มีรัฐธรรมนูญที่อยากให้นายกฯ อภิบาลหลายฉบับ แม้จะไม่เขียนระบุไว้ตรง ๆ ว่า “สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจดูแลควบคุมกิจการของประเทศ” ดังที่ยกมาก็ตาม แต่เนื้อความในรัฐธรรมนูญก็พูดถึงอำนาจของสภาผู้แทนราษฎรบ้าง รัฐสภาบ้าง ไว้ในมาตราต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ที่มาของคณะรัฐมนตรีซึ่งมีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง โดยมี “ประธานแห่งสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ”⁵ อำนาจในการตั้งคณะรัฐมนตรีโดยประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการนี่เองที่เป็นหลักอันหนึ่งที่บ่งให้เห็นว่าอำนาจ

⁴ มาตรา 9 ของพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 ในพิงอ้าง หน้า 4.

⁵ มาตรา 46 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม. 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 ในพิงอ้าง หน้า 33.

อยู่ที่รัฐสภา ฉะนั้นถ้าเป็นประชาธิปไตยตัวแท้นจริง ๆ สมาชิกของรัฐสภาทั้งหมดก็ต้องมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนจริงโดยเป็นการเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรม จึงจะถือได้ว่าการควบคุมการปกครองแผ่นดินจริง ๆ ยังพอจะเป็นของประชาชน ตามข้อที่ 1 ได้

ข. ปัญหาและความต้องการการเปลี่ยนแปลงที่ประชาชนจะกำกับดูแลนักการเมือง

ประสบการณ์ของการสร้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยในเวลา 60 ปีที่ผ่านมา แม้จะมีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรจริงและอาจจะเสรีและยุติธรรมหลายหนก็ตาม อำนาจในรัฐสภาก็มักมีอยู่ไม่จริง เพราะบางช่วงเวลารัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรที่มีก็ให้อำนาจฝ่ายบริหารแต่งตั้งสมาชิกสภาจำนวนกึ่งหนึ่งบ้าง สามในสี่บ้าง โดยให้อำนาจหน้าที่สำคัญเท่าเทียมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้เป็นผู้แทนปวงชนไปทำหน้าที่นิติบัญญัติ ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 และรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2511 เป็นต้น และบางครั้งการเลือกตั้งทั่วไปก็ไม่ยุติธรรม มีการตุกติกในการเลือกตั้งโดยผู้มีอำนาจ อย่างเช่น กรณีการเลือกตั้งสกปรกเมื่อ พ.ศ.2500 หรือการที่คณะทหารใช้กำลังเข้ายึดอำนาจและไม่เปิดให้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเลย สมัยที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี การร่างรัฐธรรมนูญที่ยาวนานจากสมัย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ต่อด้วย จอมพลถนอม กิตติขจร แม้มีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2511 แล้ว การเลือกตั้งก็ไม่ได้เป็นผู้อำหนดผู้ปกครอง

จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่มีมูลเหตุมาจากการเรียกร้องให้มีรัฐธรรมนูญ และเมื่อได้รัฐธรรมนูญและมีการเลือกตั้งที่เสรีแล้ว รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517 กับการมีนายกรัฐมนตรีที่มาจากพรรคการเมืองและการเลือกตั้ง 2 คน การเมืองแบบเปิดก็อยู่ได้ไม่นานเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 รัฐธรรมนูญหายไปอีกพร้อมกับสภาผู้แทนราษฎร รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521 มีมาเพื่อเปิดทางให้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรได้ แต่การเลือกตั้งก็ยังกำหนดรัฐบาลไม่ได้ การเรียกร้องเพื่อให้นักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งจึงยังมีอยู่ และหลังการเลือกตั้งทั่วไปในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2531 หัวหน้าพรรคการเมืองที่ลงเลือกตั้งและชนะได้เสียงในสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุดจึงได้เป็นนายกรัฐมนตรี นั่นก็คือ พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ

แต่นายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งและพรรคการเมืองกับนักการเมืองที่ มาจากการเลือกตั้งปกครองประเทศด้วยตัวเองมาได้เพียง 2 ปีกว่าก็ถูกคณะทหารที่เรียกตัว เองว่าคณะ ร.ส.ช. เข้ายึดอำนาจในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 การเมืองไทยจึงต้องกลับไป เริ่มต้นที่มีร่างรัฐธรรมนูญใหม่ และก็จะมีการเลือกตั้งใหม่อีก ซึ่งคราวนี้การร่างรัฐธรรมนูญ ที่ฝ่ายทหารมีอิทธิพลนั้นได้ถูกจับตามองตั้งแต่ต้นโดยองค์กรประชาธิปไตย และผู้ที่ ต้องการการปกครองระบอบประชาธิปไตย การเรียกร้องขององค์กรประชาธิปไตยทั้งหลายจึง มิใช่เพียงแต่มีรัฐธรรมนูญเป็นหลักกฎหมายในการปกครองประเทศเท่านั้น แต่ต้องการประ ชาธิปไตยที่ให้คนที่ประชาชนเลือกตั้งเข้ามาเป็นผู้ปกครอง ดังนั้นรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2534 จึง เป็นตัวปัญหาทางการเมืองมาตลอดเวลา ทั้งขณะที่มีการร่างและเมื่อประกาศใช้ ยิ่งไปกว่า นั้นหลังจากแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2535 ทั้ง 4 ครั้งแล้ว อำนาจทางการเมือง ในการปกครองประเทศก็อยู่ในมือของนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งและพรรคการเมือง อย่างสิ้นเชิง

“มาตรา 159 พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งรัฐมนตรีคนหนึ่งและรัฐมนตรีอื่น อีกไม่เกินสี่สิบแปดคน ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

นายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี”⁶

หลังการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่สองของปี พ.ศ. 2535 รัฐบาลของพรรคการเมือง และนักการเมืองเลือกตั้งก็เข้ามาเป็นผู้ปกครองประเทศ การใช้จ่ายเงินเพื่อการเลือกตั้งก็มากเป็น เกตตามตัวอำนาจที่มีมากขึ้น แม้จะมีองค์กรกลางไปติดตามดูแลสอดส่องการเลือกตั้ง ผู้คนก็ เชื่อกันว่ามีการซื้อเสียงเลือกตั้งกันมากมาย และเป็นส่วนสำคัญของการแพ้ชนะได้ที่นั่งใน สภา เมื่อพรรคการเมืองและนักการเมืองเป็นผู้ปกครองเอง พอประชาชนไม่พอใจ ไม่ศรัทธา เป้าก็ต้องอยู่ที่นักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้ง จึงมีเสียงให้แก้ไขระบบการเมือง ให้ปฏิรูป การเมือง ประชาธิปไตยตัวแทนที่ประชาชนเลือกผู้แทนราษฎรเสร็จแล้วก็ปล่อยให้เป็นการ

⁶ สมคิด เลิศไพฑูรย์ ดร. รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน. ข้อสังเกตและเชิงอรรถ เรียงมาตรา (กรุงเทพฯ:นิติธรรม, 2536), หน้า 134.

หน้าที่ของผู้แทนราษฎรนั้นถูกพิจารณาเพื่อหาทางแก้ไข รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2534 จึงเป็นรัฐธรรมนูญที่ถูกแก้ไขมากถึง 6 ครั้งในเวลา 6 ปี และครั้งล่าสุดก็เป็นการเพิ่มเติมมาตรา 211 เพื่อให้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่โดยมีสภาร่างรัฐธรรมนูญดังที่ทราบกันคืออยู่แล้ว จึงเป็นที่มาของร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่น่าเสนอให้มหาชนพิจารณาอยู่ในเวลานี้

ค. ความเปลี่ยนแปลงตามนัยของร่างรัฐธรรมนูญ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว รัฐธรรมนูญหลายฉบับของไทยรวมทั้งฉบับ พ.ศ. 2489 และ 2517 ที่ถือกันว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่มีความเป็นประชาธิปไตยมากนั้นก็ถือว่าอำนาจนิติบัญญัติสำคัญที่สุด อำนาจนิติบัญญัติกับอำนาจบริหารจะแบ่งปันอำนาจกันเสียมากกว่าการตรวจสอบและคานอำนาจกัน มีแต่อำนาจตุลาการเท่านั้นที่คานได้บ้าง แต่ถ้าฝ่ายนิติบัญญัติใช้ออกกฎหมายอะไรมาบังคับใช้เปิดทางสะดวกแล้วก็ดูจะไม่มีใครทัดทานได้มากนัก ดังนั้น การดูแลการปกครองประเทศของประชาชนนั้นจึงทำได้โดยการออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรแต่อย่างเดียวนั่นเอง เลือกตั้งแล้วก็ปัดป้องไป เป็นการมอบอำนาจของประชาชนไปให้ผู้แทนราษฎรใช้ และกำกับดูแลไม่ได้ เนื่องจากพรรคการเมืองทั้งหลายในเมืองไทยนั้นมีความเป็นอิสระสูง ประสานประโยชน์กับกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มพลังการเมืองน้อยมาก ประชาชนยังมีส่วนในการดำเนินการพรรคการเมืองน้อย

เมื่อกลุ่มพลังประชาธิปไตยและประชาชนที่เรียกร้องเอากการเลือกตั้งและให้ผู้แทนราษฎรที่มาจากกรเลือกตั้งเป็นผู้ทรงอำนาจแต่ผู้เดียวได้เห็นปัญหาแล้ว แนวทางร่างรัฐธรรมนูญที่มุ่งจะกำกับดูแลผู้แทนราษฎรและคณะรัฐมนตรีอย่างใกล้ชิดจึงเกิดขึ้น เป็นการเกิดขึ้นเพราะความไม่ไว้ใจในนักการเมือง ซึ่งถูกเรียกในความหมายที่เล็กลงว่าเป็น “นักเลือกตั้ง” เท่านั้นเอง

ในร่างรัฐธรรมนูญนี้จะมีหมวดที่ระบุใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ของไทยเลย แม้แต่รัฐธรรมนูญของประเทศตะวันตกที่เป็นประเทศประชาธิปไตยสำคัญหลายแห่งก็ไม่มีบัญญัติไว้เช่นนี้ นั่นก็คือ หมวด 10 ที่ว่าด้วย การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งแบ่งออกเป็นหลายส่วน หากอ่านพิจารณาดูจะเห็นได้ว่าข้อความที่บัญญัติ

ไว้ในหมวด 10 นี้ ได้เปลี่ยนแนวความคิดเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตยในเมืองไทยที่เชื่อเรื่องประชาธิปไตยตัวแทน มาสร้างกลไกใหม่ใส่ไว้ในร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อให้การปกครองประชาธิปไตยในเมืองไทยนั้นเป็น ประชาธิปไตยแบบประชาชนกำกับ เริ่มจากส่วนที่ 1 ว่าด้วยการแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินกับ ส่วนที่ 2 ว่าด้วยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มาตรา 291⁷ ระบุว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังต่อไปนี้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง

- (1) นายกรัฐมนตรี
- (2) รัฐมนตรี
- (3) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- (4) สมาชิกวุฒิสภา
- (5) ข้าราชการการเมืองอื่น
- (6) ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ส่วนการยื่นแสดงบัญชีทรัพย์สินของนักการเมืองเลือกตั้งที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภานั้นไม่ใช่เรื่องใหม่ครั้งนี้ เพราะได้มีการผลักดันในเรื่องนี้ในการแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 แล้ว ซึ่งก็ได้ผลบ้างที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2534 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 5 พ.ศ. 2538 ระบุไว้ในมาตรา 95 และมาตรา 170⁸

“มาตรา 95 สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกตามที่กฎหมายบัญญัติ”

⁷ ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช. เอกสารของสำนักงานเลขาธิการสภาร่างรัฐธรรมนูญที่พิมพ์ออกเผยแพร่ ไม่มีปีที่พิมพ์. หน้า 97-98.

⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2538 (กรุงเทพ-กองการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.2538) หน้า 30 และหน้า 64.

“มาตรา 170 รัฐมนตรีต้องยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินตามกฎหมาย บัญญัติ”

แต่ก็เป็นการยื่นต่อสภาของตน หลักเกณฑ์ และการมีคณะกรรมการก็ยังไม่ ได้ระบุอำนาจและการควบคุมดูแลไว้มากและเด่นชัดเท่าที่ปรากฏในร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ยิ่งไปกว่านั้น ในมาตรา 293 ของตัวร่างรัฐธรรมนูญนี้ยังระบุว่าบัญชีและเอกสารที่ยื่นของ ตำแหน่งผู้ปกครองและบริหารประเทศยังต้องเปิดเผยให้มหาชนรู้ด้วยว่า

“บัญชีและเอกสารประกอบตามวรรคหนึ่งของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีให้เปิดเผย ให้สาธารณชนทราบโดยเร็ว แต่ต้องไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีดัง กล่าว”⁹

นอกจากบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินแล้ว นับเป็นครั้งแรกที่ร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับนี้บัญญัติให้แจ้งรายการเสียภาษีเงินได้ประจำปีที่ผ่านมาด้วย โดยเขียนไว้ในวรรคที่ สองของมาตรา 291

“บัญชีตามวรรคหนึ่งให้ยื่นพร้อมเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่ พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมา โดยผู้ยื่นจะต้องลงลายมือชื่อรับรอง ความถูกต้องกำกับไว้ในบัญชีและสำเนาหลักฐานที่ยื่นไว้ทุกหน้าด้วย”

สำหรับคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติที่จะมีขึ้น ใหม่ตามร่างรัฐธรรมนูญนี้ก็ต่างไปจากคณะกรรมการ ปปป. เดิม เพราะมีที่มาซึ่งไม่ติดพัน กับการเสนอชื่อของรัฐบาล ดังที่บัญญัติไว้ในร่างส่วนที่ 2 มาตรา 302 ที่ให้หน่วยงานตุลาการ และหัวหน้าหน่วยงานคือ เลขาธิการคณะกรรมการขึ้นตรงต่อประธานคณะกรรมการฯ จึง เป็นอิสระไม่ขึ้นกับรัฐบาลและรัฐสภา แม้เรื่องงบประมาณก็เป็นอิสระ ส่วนคณะกรรมการนั้น ก็มีที่มาอิสระมากกว่าตามมาตรา 297 ที่ว่า

“คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประกอบด้วย ประธาน กรรมการคนหนึ่ง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่นอีกแปดคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ตามคำแนะนำของวุฒิสภา”¹⁰

⁹ ดูมาตรา 293 วรรคสอง ในอ่างแล้ว จากร่างรัฐธรรมนูญ หน้า 10.

ทั้งนี้ที่มาของคณะกรรมการนั้นให้มีคณะกรรมการสรรหาจำนวน 15 ท่าน เป็นผู้ทำการสรรหามาเสนอ ซึ่งมาตรา 297 วรรคสองก็ได้เขียนถึงองค์ประกอบของคณะกรรมการสรรหาไว้ชัดและวรรคสามก็ระบุให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

“.....ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลทุกแห่ง ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือเจ็ดคน ผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสภาผู้แทนราษฎร พรรคละหนึ่งคน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือห้าคน เป็นกรรมการ

ให้ประธานวุฒิสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ”¹¹

ด้วยความตั้งใจที่จะกำกับดูแลผู้ปกครอง ผู้มีอำนาจ และนักการเมืองเลือกตั้งในเรื่องความสุจริตอย่างใกล้ชิด ร่างรัฐธรรมนูญนี้จึงได้ลงรายละเอียดเกี่ยวกับสาระสำคัญที่ต้องมีอยู่ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญที่ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตอีกหลายรายการ เช่นที่เขียนไว้ในมาตรา 331 ของบทเฉพาะกาล¹²

“(1) การกำหนดลักษณะอันเป็นการร่ำรวยผิดปกติและการกระทำอันเป็นการทุจริตต่อหน้าที่

(2) การห้ามกระทำการอันเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐต้องรับผิดชอบทั้งในระหว่างดำรงตำแหน่งหรือหลังพ้นจากตำแหน่งตามเวลาที่กำหนด

(3) .....

(4) การให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐแสดงทรัพย์สินและหนี้สินพร้อมทั้งเอกสารประกอบ หลักเกณฑ์ในการพิจารณาและตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินนั้นเป็นระยะและหลักเกณฑ์ในการเปิดเผยบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน

¹⁰ เพิ่งอ้าง หน้าเดียวกัน

¹¹ เพิ่งอ้าง หน้าเดียวกัน

¹² เพิ่งอ้าง หน้า 120-122.

(5) วิธีการกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ราชการกระทำ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำการที่สื่อให้เห็นว่ามีพฤติกรรมดังกล่าว ซึ่งต้องระบุพฤติกรรมและมีหลักฐานหรือเบาะแสพอสมควร

(6) กระบวนการไต่สวนข้อเท็จจริงและทำสำนวนในกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองถูกกล่าวหา โดยให้คำนึงถึงฐานะของตำแหน่งซึ่งมีอำนาจให้คุณให้โทษในระดับสูง และการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาตามสมควร

(7) กระบวนการพิจารณาของวุฒิสภาในการถอดถอนผู้ใดผู้หนึ่งออกจากตำแหน่ง ซึ่งจะต้องเปิดเผย เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะสำคัญ และการลงมติซึ่งต้องกระทำเป็นการลับ

(8) .....

(9) .....

(10) .....

(11) .....

(12) หลักเกณฑ์และวิธีการให้คดีใช้ราคาทรัพย์สินในกรณีที่ปรากฏว่ามี การโอนหรือย้ายทรัพย์สิน”

นอกจากนั้นตามมาด้วย ส่วนที่ 3 ว่าด้วย การถอดถอนจากตำแหน่ง ได้ มีเสียงเรียกร้องว่าในระบอบประชาธิปไตยนั้นเมื่อประชาชนมอบอำนาจให้ผู้แทนราษฎรได้ ประชาชนก็น่าจะเอาอำนาจคืนได้ เพราะอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนอย่างที่มีการเชื่อกันอยู่มากและร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็เขียนระบุไว้ชัดเจนในมาตรา 3 ว่า “อำนาจอธิปไตย เป็นของปวงชนชาวไทย”¹³ การบัญญัติเรื่องการถอดถอนจากตำแหน่งจึงเป็นเรื่องสำคัญ ดังความในมาตรา 303 และมาตรา 304

“มาตรา 303 ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด หรืออัยการสูงสุด ผู้ใดมีพฤติกรรมร้ายรอยผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่า

¹³ เพิ่งอ้าง หน้า 2.

กระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมหรือส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย วุฒิสภามีอำนาจถอดถอนผู้นั้นออกจากตำแหน่งได้

บทบัญญัติวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับผู้ดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้ด้วย คือ

(1) กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

(2) ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการ หรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง ทั้งนี้ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต¹⁴

จะเห็นได้ว่าให้อำนาจวุฒิสภามาก ทั้งนี้เพราะวุฒิสมาชิกจำนวน 200 คน ในร่างรัฐธรรมนูญนี้จะมาจากการเลือกตั้งของราษฎรในเขตจังหวัดต่าง ๆ¹⁵

มาตรา 304 “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติตามมาตรา 307 ให้ถอดถอนบุคคลตามมาตรา 303 ออกจากตำแหน่ง คำร้องขอดังกล่าวต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวกระทำความผิดเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจน

สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภามีมติตามมาตรา 307 ให้ถอดถอนสมาชิกวุฒิสภาออกจากตำแหน่งได้”¹⁶

ในมาตรานี้จะมีที่น่าสังเกตมากก็คือประชาชนผู้มีสิทธิจำนวนห้าหมื่นคน ร้องขอต่อวุฒิสภาให้พิจารณาถอดถอนผู้ปกครองและผู้มีอำนาจทั้งหลายออกจากตำแหน่งได้ ได้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญบางท่านได้บอกว่าจากการสอบถามความเห็นของประชาชนนั้น อย่างหนึ่งในสี่ห้าอย่างที่ประชาชนต้องการคือ อำนาจในการถอดถอนผู้แทนราษฎรที่เขาเลือกตั้งมาเอง

¹⁴ เพิ่งอ้าง หน้า 103

¹⁵ ดูมาตรา 121, 122 และ 123 ของเพิ่งอ้าง หน้า 36-37.

¹⁶ เพิ่งอ้าง หน้า 103-104.

นอกจากเรื่องถอดถอนแล้วก็เป็นเรื่องการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่เขียนไว้ในส่วนที่ 4 ของหมวด 10 นี้ ดังความในมาตรา 308 ที่ว่า

“ในกรณีที่นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองอื่น ถูกกล่าวหาว่าร้ายยมิคปกติ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีอำนาจพิจารณาพิพากษา”¹⁷

สำหรับศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในมาตรา 308 ข้างบนที่ว่านี้เป็นอย่างไร ก็ต้องย้อนไปดูส่วนที่สามของหมวด 8 ในตัวร่างรัฐธรรมนูญได้ เพราะมีบัญญัติไว้ในมาตรา 272 วรรค 2 ว่า

“ให้แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกาโดยองค์คณะผู้พิพากษา ประกอบด้วย ผู้พิพากษาในศาลฎีกา ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา จำนวนเก้าคน ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับ และให้เลือกเป็นรายคดี”¹⁸

ทั้งนี้ได้มีการระบุถึงขั้นตอนการไต่สวน การวินิจฉัยลงมติไว้ด้วยพอสมควร ในตัวร่างรัฐธรรมนูญ นอกเหนือจากที่จะให้ไปบัญญัติเพิ่มเติมในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งในตัวร่างนี้ก็ยังกำหนดสาระสำคัญ ๆ ว่าต้องไปบัญญัติเอาไว้ด้วย โดยระบุไว้ในมาตรา 332

ฉะนั้นจึงแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจที่จะควบคุมผู้ปกครอง ผู้มีอำนาจ และนักการเมือง ที่มาจากการเลือกตั้งอย่างใกล้ชิดต่อไป มิใช่ว่าสิ้นสุดหลังการเลือกตั้งทั่วไปแล้ว นักการเมืองจะบริหารและปกครองอย่างเสรี แทบไม่มีการติดตามกำกับของประชาชนอย่างที่เคยเป็น

ส่วนการเลือกตั้งนักการเมืองซึ่งได้เป็นที่รู้กันทั่วไปแล้วว่ามีค่าใช้จ่ายขึ้นเสียงกันมาก และทำให้การเลือกตั้งบริสุทธิ์เสรี และยุติธรรมนั้นมีข้อเสียหลายอย่างมาก จน

¹⁷ เพิ่งอ้าง หน้า 105-106.

¹⁸ เพิ่งอ้าง หน้า 90.

เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประชาชนขาดศรัทธาต่อนักการเมือง จึงได้มีการบัญญัติให้มีคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยเขียนไว้ในส่วนที่ 4 ของร่างรัฐธรรมนูญ¹⁹ ถึงวันนี้ความคิดที่จะมีคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ใช่เป็นของใหม่แล้ว เพราะในการแก้ไขรัฐธรรมนูญเมื่อ พ.ศ. 2537 จนถึง พ.ศ.2538 จนแก้ไขออกมาเรียบร้อยก็มีระบุถึงคณะกรรมการการเลือกตั้งเอาไว้ เพียงแต่ไม่ได้พูดถึงการให้มีอำนาจที่มากและชัดเจน และในขณะนี้เอง ทางสภาผู้แทนราษฎรก็ผ่านร่างพระราชบัญญัติที่ว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว เพียงแต่รอผ่านในขั้นตอนของวุฒิสภาและการประกาศใช้ กระนั้นเนื้อความที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเขียนถึงคณะกรรมการการเลือกตั้งก็ยังมีความสำคัญที่น่าสังเกตอยู่ เพราะที่มาของคณะกรรมการก็ดี คุณสมบัติก็ดี อำนาจหน้าที่ก็ดี มีความพิเศษ และดูจะเป็นองค์กรที่ถ้าทำได้ตามที่ระบุก็น่าจะทำให้การเลือกตั้งบริสุทธิ์ยุติธรรมและเสรีได้ยิ่งขึ้น

สิ่งที่น่าสังเกตนอกเหนือจากความเป็นอิสระของคณะกรรมการการเลือกตั้งก็คืออำนาจหน้าที่ซึ่งมีมาก และน่าจะเกิดผลดีในการแก้ไขความไม่ถูกไม่ควรในเรื่องการเลือกตั้งได้

มาตรา 145 “คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) ออกประกาศกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมาย ตามมาตรา 144 วรรคสอง

(2) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามกฎหมาย ตามมาตรา 144 วรรคสอง

(3) สืบสวนสอบสวน เพื่อหาข้อเท็จจริง และวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมาย ตามมาตรา 144 วรรคสอง

(4) สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือออกเสียงประชามติใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใด หน่วยเลือกตั้งหนึ่ง หรือทุกหน่วยเลือกตั้ง เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งนั้น ๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(5) ประกาศผลการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ

¹⁹ เพิ่งอ้าง หน้า 40-46.

(6) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาล พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งการปฏิบัติหน้าที่การสืบสวน สอบสวน หรือวินิจฉัยชี้ขาด

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจ แต่งตั้งบุคคล คณะบุคคลหรือผู้แทนองค์การเอกชนเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย”²⁰

สรุป

ด้วยเหตุดังที่ได้ยกมาให้พิจารณาว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ในหมวดที่ 10 เรื่องการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ กับส่วนที่ 4 หมวด 6 เรื่องคณะกรรมการการเลือกตั้ง ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่าทั้ง 2 เรื่องนี้เป็นความเปลี่ยนแปลงที่มุ่งจะควบคุมและกำกับการประพฤติปฏิบัติของนักการเมืองอย่างใกล้ชิด ตั้งแต่การดำเนินการเลือกตั้ง ทั้งนี้เพราะการเลือกตั้งเป็นกระบวนการให้ความชอบธรรมในการปกครองของนักการเมือง อันเป็นเรื่องสำคัญยิ่งเมื่อเป็นเรื่องสำคัญยิ่งก็จะต้องมีคนกลางที่ไม่มีประโยชน์ได้เสียไปควบคุมดูแล จะปล่อยให้ นักการเมืองที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการเลือกตั้งดูแลเองอย่างที่เคยผ่านมาไม่ได้

ดูแลให้การเลือกตั้งบริสุทธิ์ยุติธรรมแล้ว การดูแลการประพฤติปฏิบัติของนักการเมืองในขณะดำรงตำแหน่ง และการใช้อำนาจหน้าที่ก็ถูกตรวจสอบด้วย โดยมีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีมาตรการที่จะดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีมาตรการที่ถอดถอนผู้ปกครองและนักการเมืองออกจากตำแหน่งได้ สิ่งเหล่านี้เป็นของใหม่ที่กำหนดขึ้น และเป็นกำหนดที่มีรายละเอียดจริงจัง เป็นการกำหนดที่หวังผลว่าจะคุมให้นักการเมืองอยู่ในการกำกับดูแลขององค์กรอื่นที่ประชาชน

²⁰ เพิ่งอ้าง หน้า 44-45.

กำหนดให้ตั้งขึ้นมาเป็นผู้ตรวจสอบอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการด้วย จึงเป็นการ
สร้างองค์กรคานอำนาจองค์กรใหม่ มิให้เพียง 3 อำนาจเดิมตรวจสอบกันเองแต่อย่างเดียว

เข้าใจได้ว่าคณะผู้ร่างรัฐธรรมนูญต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงในระบบการ
เมืองไทยและร่างรัฐธรรมนูญนี้ก็เสนอการเปลี่ยนแปลงออกมาอย่างเห็นได้ชัด ประเด็นของ
การเปลี่ยนแปลงยังมีอยู่ที่จุดอื่นอีกเช่นให้การไปเลือกตั้งเป็นหน้าที่ หรือการเปลี่ยนให้วุฒิ
สมาชิกมาจากการเลือกตั้ง หรือการกำหนดคุณสมบัติของผู้แทนราษฎรว่าต้องจบปริญญาตรี
หรือการมีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และแม้แต่การห้ามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
เป็นรัฐมนตรีในเวลาเดียวกัน เป็นต้น แต่สิ่งเหล่านี้ถ้าเทียบกับหมวด 10 ที่กล่าวมาแล้ว นัย
ของร่างรัฐธรรมนูญที่แสดงความไม่ไว้วางใจนักการเมืองและการกำหนดที่จะกำกับดูแลนัก
การเมืองอย่างใกล้ชิด จึงเป็นจุดเด่นที่สำคัญ ทำทนายและน่าจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทาง
การเมืองที่แท้จริงได้

